

Тема досвіду: Формування громадянської та національної самосвідомості особистості на заняттях гуртка «Народні танці».

Адреса досвіду: Комунальний заклад «Центр дитячої та юнацької творчості № 3 Харківської міської ради»,
вул. Академіка Павлова, 309-В, м. Харків, Україна.

Автор: Машинець Ліна Юріївна, керівник гуртка «Народні танці» .

Провідна наукова ідея досвіду: формування та розвиток духовності молоді, соціально значущих цінностей, громадянськості й патріотизму, формування високих моральних цінностей, етнічної та національної самосвідомості, любові до рідної землі, держави.

Мета досвіду: створення освітнього середовища у гуртку «Народні танці» як важливої умови комплексного впливу на особистість у процесі навчально-виховної діяльності, спрямованого на розвиток національної ментальності, національної свідомості, розвинутої духовності, моральної, художньо-естетичної, фізичної культури, передачу молодому поколінню духовної культури народу, розвиток індивідуальних здібностей, таланту.

Задачі досвіду:

- виховання людини патріота, який має активну громадянську позицію, діє згідно з морально-естетичними принципами, здатна до розв'язання соціальних проблем, приймати відповідальні рішення;
- виховання людини - інноватора, цілеспрямованого, здатного змінювати навколишній світ, вибудовувати власне життя на засадах загальнолюдських цінностей, яка здатна вчитись впродовж життя, здатна до примноження рідної культури, збереження обрядів і традицій свого народу;
- формування в дітей та молоді любові до Батьківщини, громадянських якостей; популяризація культурного розмаїття рідного краю засобами вивчення танців різних регіонів України, забезпечення духовної єдності поколінь;
- сприяння формуванню духовно-моральних взаємин між усіма учасниками навчально-виховного процесу, толерантного ставлення до представників

інших народів, культур і традицій, до однолітків, батьків, інших людей; вихованню пошани та любові до культурного спадку свого народу та мистецтва, культивуванню кращих рис української ментальності.

Наукова основа досвіду: теоретичною основою досвіду є роботи

С. Русової, І. Огієнка, В. Сухомлинського, А. Макаренка, Б. Грінченка, В. Верховинця, В.Веселової, В.Скутіної, О. Вишневського, С. Бойко, М.Боришевського, О.Лозової, П.Кононенко, Я. Чепіги, В. Кириченко, Д. Беха, Г. Ващенко, І. Ткаченка, О. Захаренка.

Актуальність досвіду: суспільною потребою сьогодення у розбудові державності стає національна самосвідомість громадян. Одну з провідних ролей в процесі патріотичного виховання відіграє гармонійний розвиток особистості, де значне місце займає народне хореографічне мистецтво як засіб формування не тільки естетичної і фізичної досконалості, а й загального розвитку повноцінного громадянина суспільства. Саме зразки народної хореографії, які вражають своєю різноманітністю, яскравістю, образністю, неповторним колоритом і, по суті, є відображенням історії того чи іншого народу, умов його життя, можуть бути ефективним засобом формування у підростаючого покоління ціннісного ставлення до Батьківщини.

Новизна досвіду полягає в реальному переході до педагогічної творчості та індивідуального впливу, у переорієнтації на гуманізацію стосунків, створення умов для цілеспрямованого систематичного розвитку людини як суб'єкта діяльності, особистості, індивідуальності.

Результативність:

- формуванням громадянської та національної самосвідомості особистості, формуванням у дітей почуття патріотизму, національної гідності та любові до рідної землі, її мистецтва і культури;
- позитивна динаміка якості знань, вмінь та навичок;
- наявність переможців районних, міських, обласних, всеукраїнських, міжнародних конкурсів і фестивалів;
- підвищення активності вихованців до участі у виховних заходах, зростання свідомої мотивації до навчання;

- розвиток самоактивності, саморегуляції і самовдосконалення вихованців.

Умови ефективного функціонування досвіду: в будь-якому комплексному позашкільному навчальному закладі за умов зацікавленості керівника гуртка.

Напрямки подальшого удосконалення та розвитку досвіду: досвід можна удосконалювати, застосовуючи останні розробки психологів, відомих хореографів, фольклористів, нормативно-правові документи, тощо.

Зміст досвіду

Керівник ансамблю народного танцю «Сяйво» Машинець Ліна Юріївна працює над науково-методичною темою «Формування громадянської та національної самосвідомості особистості на заняттях гуртка «Народні танці»». У здійсненні національного відродження України, важливе місце належить формуванню національної свідомості. Національна гідність і самоповага – це атрибути національної свідомості, тобто осмисленого ставлення до себе, до свого народу, своєї держави, історії, культури, мови. На заняттях гуртка «Народні танці» важливе місце у формуванні виховного ідеалу громадянина-патріота відведено українському народному танцювальному мистецтву.

Український народний танець є засобом патріотичного, естетичного, культурного розвитку особистості, а також його культуротворчого аспекту, спрямованого на формування базової культури майбутнього громадянина. Крім того залучення дітей до народного танцю розвиває у вихованців відкритість, толерантність, ціннісне ставлення до національних ідей рідного народу, передбачає рівноправність всіх учасників танцювального колективу у процесі спілкування. Ансамбль народного танцю «Сяйво» бере участь у фестивалях, конкурсах та заходах районного, міського, обласного та всеукраїнського рівнів. Це такі конкурси як «Осінній вернісаж», «Весняні барви», «Барви Слобожанщини», «Салтівська весна», «Маленький крок на велику сцену», «Діти в світі танцю», «Різдвяні зустрічі», «Осенние мелодии», «Лимонад», «Таланти III тисячоліття».

Національна свідомість – це складна система духовних феноменів та їх утворень, які сформувалися в процесі історичного розвитку нації. Національна свідомість має різні рівні функціонування: буденний, масовий, елітний, теоретичний, державно-політичний і являє собою систему компонентів духовної сфери (знань, уявлень, спогадів, ідей, ідеалів, інтересів, настанов, соціальних норм, здобутків, устремлінь і т.д.), опосередковану почуттям спільнотної єдності, що відображає реалії життєдіяльності нації і визначає напрями та способи взаємовідносин і взаємодії як окремих представників нації, так і національної спільноти в цілому. В ансамблі народного танцю «Сяйво»

вихованцям прищеплюють основи патріотизму, любов до рідного краю, рідного міста, рідної культури. Це і участь у фестивалях дружби, концертах для ветеранів Другої світової війни, програмах, присвячених Дню міста Харкова, це зустрічі з ветеранами війни, тематичні бесіди, і просто розмови з гуртківцями про головні питання морального виховання, які хвилюють дітей і підлітків. Є в репертуарі колективу композиції, присвячені рідному Харкову «Харків – перлина Слобожанщини», Україні - «Мова єднання», «Ми українці», «Чарівна слобожаночка», ветеранам Другої світової війни - «Ехал я из Берлина», «Перемога». Є в репертуарі ансамблю «Сяйво» і танці, які виконують тільки хлопці, це «Козаки-козаченьки», «Файні хлопці» та запальна композиція «Веселі музики».

Патріотична спрямованість виховного процесу на уроках народної хореографії, який реалізується шляхом індивідуального підходу до дитини, створює умови для формування здатності протидіяти проявам аморальності, бездуховності, антигромадської діяльності.

Етапи розвитку національної свідомості. (за О. Вишневським)

Перший – етап раннього етнічного самоусвідомлення. У ранньому віці дитина засвоює культуру рідного дому, сім'ї, предків рідного села, міста. Так, з перших занять у хореографічному гуртку діти починають знайомитися з українською танцювальною скарбницею, спочатку на елементарних рухах та композиціях. В ансамблі народного танцю «Сяйво» діти 6-8 років із задоволенням виконують танець «Святковий» (музика українська народна у виконанні оркестру народних інструментів) та «Лісову казочку» (оркестр Київського театру оперети).

Другий етап – етап національно-політичної свідомості. Він припадає переважно на підлітковий вік і передбачає усвідомлення себе як частки нації серед інших націй, формується почуття національної гідності. В репертуарі колективу є багато танців, виконуючи які діти висловлюють свою любов та повагу до народного танцю - це і «Козачок», і «Полісяночка», і «Українська жартівлива полька», «Чарівне коло».

Третій етап – етап громадянського самоусвідомлення. Громадянсько-державний рівень становлення національної свідомості передбачає толерантне ставлення до національно-культурних цінностей інших народів. Ансамбль народного танцю «Сяйво» гідно представляв нашу державу в багатьох країнах Європи на фестивалях та конкурсах: міжнародні хореографічні фестивалі в «Святий Миколай запрошує», м. Вроцлав, Польща; «Кольори осені», м. Стаднікі, Польща; «Кришталева зірка», «Кришталева фея», м. Прага, Чехія; «Сонце. Радість. Краса», м. Несебр, Болгарія; міжнародні фольклорні фестивалі в Німеччині, Угорщині, Словаччині, Франції та Греції.

Участь у міжнародних фестивалях сприяє розвитку дружніх відносин між дітьми різних країн Європи, розвитку культурного зв'язку, культурного обміну. Багаторічна творча дружба пов'язує ансамбль народного танцю «Сяйво» і дитячо - юнацький хореографічний ансамбль народного танцю «Полуничка», м. Львів. Дитячі творчі колективи разом беруть участь у Міжнародних фестивалях і конкурсах в Угорщині, Німеччині, Польщі, відвідують один одного: ансамбль народного танцю «Сяйво» приїжджає до Львова, а хореографічний ансамбль народного танцю «Полуничка» - до Харкова, організують екскурсії місцями бойової слави та до об'єктів історико-культурної спадщини Слобожанщини та Львівщини.

Етнопедагогіка. Народна педагогіка – це система народних знань і досвіду, яка об'єднує такі важливі сфери, як дитинознавство, родинознавство, сімейне виховання, етику добросусідства, застосовуючи в національній системі виховання все багатство культурно-історичної спадщини рідного народу. Народні традиції України представлені такими зразками, як композиції «На Івана Купала», «Викрутаси», «Щедрий вечір».

Активне залучення дітей до творчої діяльності на заняттях народним танцем, спрямування навчально-виховного процесу на виховання громадянської та національної самосвідомості молоді сприяє не лише особистісному розвитку дитини, а й значно розширює можливості та перспективи виховання патріотизму у підростаючого покоління.

Список використаної літератури

1. Бойко С.М. Становлення і розвиток національної самосвідомості українського народу: ціннісний вимір: дис.. канд. філос. наук: 2012 / Центр українознавства Київського національного університету ім. Тараса Шевченка.
2. Боришевський М.Й. Національна самосвідомість та ідентифікація громадян як чинник демократичних перетворень в українському суспільстві / М.Й.Боришевський // Соціально-психологічний вимір демократичних перетворень в Україні. – К.: Український центр політичного менеджменту, 2003.
3. Лозова О.М. Методологія психосемантичних досліджень етносу (монографія) / О.М. Лозова. - К. : Видавничий Дім «Слово», 2011
4. Скутіна В.І. Ціннісні аспекти формування національної свідомості старшокласників // Педагогіка і психологія, 1997.
5. Кононенко П.П. Українознавство. Навчальний посібник. – К.: Заповіт, 1994.
6. Ващенко Г. Виховний ідеал. – Полтава: «Полтавський вісник», 1994.
7. Верховинець Я. В. М. Верховинець// кн. Теорія укр. нар. танцю, К., 1991;
8. Вишневський О. І.Теоретичні основи сучасної української педагогіки.- Дрогобич: «Коло», 2006

**Досягнення вихованців
ансамблю народного танцю «Сяйво»
за 2014 – 2017 роки**

Рік	Рівень	Назва фестивалю	Досягнення
2014	Міський	Міський відкритий фестиваль мистецтв «Осінній вернісаж»	I місце
2014	Всеукраїнський	III Всеукраїнський фестиваль - конкурс дитячих та молодіжних театральних колективів «Лимонад» VI Всеукраїнський фестиваль – конкурс мистецтв «Осінні мелодії»	I місце I місце II місце Гран-Прі
2015	Міський	Відкритий фестиваль «Різдвяні зустрічі» Різдвяний фестиваль – конкурс «Зимовий сонцеворот» Фестиваль – конкурс дитячої творчості «Маленький крок на велику сцену» III багатожанровий фестиваль мистецтв «Слобожанське коло» Фестиваль «Салтівська весна - 2015»	I місце I місце I місце I місце I місце
2015	Всеукраїнський	Всеукраїнський фестиваль – конкурс хореографічного мистецтва «Толока» Всеукраїнський фестиваль – конкурс танцювального шоу «Мотор - фест»	II місце – 2 III місце I місце – 2 II місце
2015	Міжнародний	Міжнародний хореографічний фестиваль «Кришталева зірка», м. Стадники (Польща), м. Прага	I місце

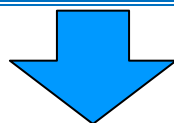

		(Чехія) Міжнародний фольклорний фестиваль «Lloret de Mar - 2015», Іспанія	I місце
2016	Міський	Різдвяний фестиваль – конкурс «Зимовий сонцеворот» IV багатожанровий фестиваль мистецтв «Слобожанське коло» Фестиваль – форум «Ракурси танцю» Фестиваль – конкурс багатожанрового мистецтва «Квіти Зимцерли» Фестиваль мистецтв «Осінній вернісаж» Різдвяний фестиваль дитячої творчості «Зимовий сонцеворот»	I місце I місце I місце I місце II місце - 4 I місце – 2
2016	Обласний	IV обласний фестиваль танцю «Перші кроки»	I місце
2016	Міжнародний	Міжнародний фольклорний фестиваль, м. Мішкольц (Угорщина) Міжнародний фольклорний фестиваль «Lloret de Mar - 2016», Іспанія V міжнародний фестиваль – конкурс хореографічних та вокально – хореографічних колективів «Самоцвіти», м. Львів (Україна) Міжнародний фестиваль танцю «Полуничка і друзі», м. Львів (Україна) Міжнародний фестиваль – форум	I місце I місце I місце – 2 I місце I місце

		"Europa - Folk"	
2017	Міський	Фестиваль – конкурс дитячої творчості «Маленький крок на велику сцену» Фестиваль – форум «Ракурси танцю» Фестиваль – конкурс багатожанрового мистецтва «Квіти Зимцерли»	II місце I місце I місце – 2 II місце
2017	Всеукраїнський	Відкритий конкурс чоловічого танцю імені Теодора Попеску. Всеукраїнський фестиваль – конкурс хореографічного мистецтва «Толока»	I місце – 2 III місце I місце II місце
2017	Міжнародний	Міжнародний фольклорний фестиваль, м. Мішкольц (Угорщина), м. Ханіоті, Греція	I місце
ВСЬОГО			I місце – 31 II місце – 11 III місце – 2

Структурна схема процесу виховання національної самосвідомості підлітків у ансамблі народного танцю «Сяйво»

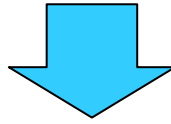
Мета: виховання особистості з високим рівнем національної самосвідомості

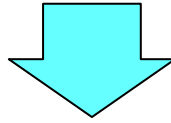
Виховання шанобливого ставлення до родини, мови, культурної спадщини та історії своєї нації

Формування толерантного ставлення до інших культур і народів

Сприяння творчому, інтелектуальному, духовному розвитку вихованців

Принципи: природовідповідність, безперервність і наступність, самостійність і активність особистості, єдність загальнолюдських і національних цінностей

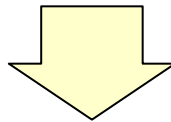

Педагогічні умови, що сприяють вихованню національної самосвідомості

Впровадження у навчально-виховний процес принципів і завдань освітнього проекту «Виховний простір Харківщини».

Спрямування змісту практичної діяльності підлітків на розширення їхніх уявлень про поліетнічність української нації, історичну єдність і спадкоємність традицій у формуванні сучасної української держави

Поєднання у навчально-виховному процесі традиційних та інноваційних форм, методів і засобів виховання й розвитку особистості

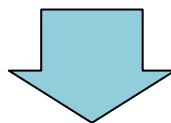
Організаційно-методичне забезпечення

Зміст: поглиблення знань вихованців про поліетнічність української нації, історичну єдність і спадкоємність традицій у формуванні сучасної української держави.

Форми: масові (зведені репетиції, участь у масових заходах, фестивально-концертна діяльність), групові (групові заняття, репетиції, виховні заходи), індивідуальні (робота з солістами)

Методи: розвиток свідомості особистості; формування суспільної поведінки; стимулювання діяльності та поведінки

Засоби: народне мистецтво, історія рідного краю, національна міфологія, фольклор, календар, народна символіка, національні традиції, вірування

Результат: усвідомлення особистістю почуття національної гідності за приналежність до українського народу; знання історії і культури власного етносу та представників інших етносів, що входять до складу української нації; виявлення поваги та толерантності до людей і культур інших національностей; вміння зберігати пам'ятки матеріальної і духовної культури нації

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ЦЕНТР ДИТЯЧОЇ ТА ЮНАЦЬКОЇ ТВОРЧОСТІ № 3
ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ»

План - конспект заняття гуртка
«Народні танці»

Керівник гуртка Машинець Л.Ю.

Харків 2016

Тема заняття: exersisse класичного танцю, exersisse народно-характерного танцю на середині, grand batmans по діагоналі, вправи, комбінації на середині залу, трюкова техніка. Репетиційна робота «Файні хлопці».

Мета заняття: вдосконалювати основні рухи exersisse класичного танцю (термінологія та виконання, об'єднання рухів у комбінації); розвивати рухливість м'язового апарату, гнучкість, м'якість, чіткість у виконанні, хореографічну пам'ять та вміння координувати своє тіло, що сприяє розвитку фізичної активності і даних, є запорукою міцного здоров'я. Формуванням громадянської та національної самосвідомості особистості, формуванням у дітей почуття патріотизму, національної гідності та любові до рідної землі, її мистецтва і культури.

Обладнання: танцювальні станки, фортепіано, магнітофон, диски.

Хід заняття

I. Організаційна частина:

1. Перевірка підготовки вихованців до заняття.
2. Перевірка присутніх.
3. Бесіда з правил безпеки життєдіяльності.
4. Уклін.
5. Розігрів на середині залу (по колу):

- хід з натягнутої стопи
- хід на пів пальцях
- хід на пів пальцях та п'ятках
- хід з підняттям ноги на *passé*
- стрибки
- біг з підняттям ніг вперед
- біг з підняттям ніг назад
- шаг «*shasse*»
- «бігунець»
- шаг «*jete*»

II. Основна частина:

1. Повідомлення теми і мети заняття.

2. Exercisse класичного танцю:

- комбінація *battement tendu* по I позиції з переходом, *demi pli e*, *releve*, *por-de-bras*
- комбінація *demi pli e*, *grand pli e* по позиціям
- комбінація *battement tendu* по V позиції, *pass e par terre*
- комбінація *battement tendu gete* по V позиції з *rice* та *pass e par terre*
- комбінація *grand battement*(великий кидок ноги) з перекидними,

3. Робота на середині залу

- стрибки: *saute*, *changement de pieds*, *echarpe*,
- бокова присядка по діагоналі
- вправа «екскаватор» по діагоналі
- *grand battement*(великий кидок ноги) по діагоналі
- присядка з хлопками по діагоналі
- «колесо», «колесо - шпагат» по діагоналі

- вправи «собачка», «прапорець», «підсечка», «мельниця»
- стрибки з обертами, стрибки «жабка»

Вправа «собачка»

Відпрацювання трюкового руху «Собачка»

Відпрацювання трюкового руху «Прапорець»

4. Вивчення рухів, вправ та комбінацій до постановочної роботи («Файні хлопці»)

Рух присядка «м`ячик»

Відпрацювання трюкового руху «Прапорець»

Відпрацювання трюкових рухів «м`ячик» по колу

Відпрацювання комбінації «Гойдалка»

Відпрацювання комбінації «Крок – хрест»

Відпрацювання комбінації «Гойдалка»

Відпрацювання фінальної комбінації перестрибування

Відпрацювання фінальної комбінації перестрибування

Відпрацювання трюкового руху бокова «собачка»

Фінал

III. Заклучна частина:

1. Підведення підсумків заняття
2. Домашнє завдання
3. Уклін

Концертний виступ. Танець «Файні хлопці»

Основні напрямки навчально-виховної діяльності ансамблю народного танцю "Сяйво"

<p>Національно-патріотичне виховання --формування національної свідомості і відповідальності за долю України; - виховання любові до рідної землі, її історії відновлення і збереження історичної пам'яті; -культивування кращих рис української ментальності (працелюбності, індивідуальної свободи, глибокого зв'язку з природою та інш.); -виховання бережливого ставлення до національного багатства країни, української мови, культури і традицій українського народу.</p>	<p>Інтелектуально-духовне виховання •розвиток пізнавального інтересу, творчої активності, креативного мислення; •виховання потреби самостійно здобувати знання і готовності до застосування знань та вмінь у практичній діяльності; •реалізація особистісного і професійного вибору на основі здобутих знань, вмінь та навичок; •виховання здатності формувати та відстоювати власну позицію; -формування особистісного світогляду як проекції узагальненого світосприймання</p>	<p>Моральне виховання •формування почуття власної гідності, честі, свободи, працелюбності і самодисципліни; •формування моральної культури вихованців. засвоєння моральних норм і принципів.</p>	<p>Естетичне виховання -розвиток естетичних потреб і почуттів, художніх здібностей і творчої діяльності; •формування естетичних поглядів вихованців, які ґрунтуються на українських народних традиціях і кращих надбаннях світової культури; •сприяння формуванню уміння вихованців примножувати культурно- мистецькі надбання народу, відчувати і відтворювати прекрасне у повсякденному житті; •виховання здатності формувати та відстоювати власну позицію; •формування особистісного світогляду як проекції узагальненого світосприймання</p>
---	---	---	--

Принципи національного виховання, на яких базується організація навчально-виховного процесу в ансамблі народного танцю «Сяйво»

гуманізму

дитиноцентризм

врахування вікових та індивідуальних особливостей

принцип полікультурності

гуманізму

дитиноцентризм

принцип соціальної відповідності змісту і методів соціальної ситуації, в якій організовано виховний процес

принцип національної спрямованості

принцип історичної та соціальної пам'яті

принцип соціальної відповідності змісту і методів соціальної

природовідповідність

культуровідповідність

поєднання виховного впливу з розвитком самоактивності і саморегуляції дитини

природовідповідність

Соціальне партнерство колективу народного танцю «Сяйво»

